

คำแนะนำ

การเตรียมตัวและการดูแลผู้ป่วย เมื่อเข้ารับยาระงับความรู้สึก

จัดทำโดย

ภาควิชาวิสัญญีวิทยา

คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี

มหาวิทยาลัยมหิดล

การเตรียมความพร้อมของผู้ป่วย เมื่อต้องมารับยาระงับความรู้สึกเพื่อทำผ่าตัด หรือการทำหัตถการบางชนิด เช่น CT scan, MRI เป็นต้น ตลอดจนการมีความรู้ความเข้าใจ ปฏิบัติดูแลตนเอง ภายหลังได้รับยาระงับความรู้สึกย่อมทำให้ลดอัตราเสี่ยงการเกิดภาวะแทรกซ้อน เป็นผลให้ผู้ป่วยได้รับความปลอดภัย

บางกรณีผู้ป่วยอาจได้รับคำแนะนำให้รับบริการทำหัตถการชนิดแบบผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยสามารถเตรียมตนเองจากบ้านมารับยาระงับความรู้สึกและสามารถกลับบ้านในวันเดียวกัน เพื่อลดอัตราเสี่ยงของการติดเชื้อถ้าต้องนอนพักในโรงพยาบาล อีกทั้งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย

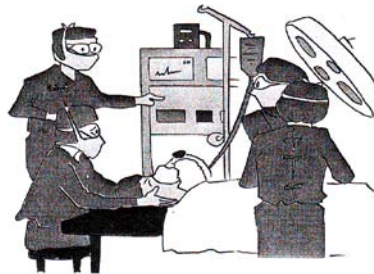
วิธีการให้ยาระงับความรู้สึก แบ่งออกเป็น 2 วิธีใหญ่ๆ

1. การให้ยาระงับความรู้สึกแบบทั่วร่างกาย (General anesthesia)
2. การให้ยาระงับความรู้สึกเฉพาะส่วน (Regional Anesthesia)

การให้ยาระงับความรู้สึกแบบทั่วร่างกาย (General Anesthesia)

มักเรียกกันติดปากว่า การให้ยาสลบหรือดมยา มี 2 วิธี คือ

1. การฉีดยาสลบเข้าทางหลอดเลือดดำ วิธีการคือ ฉีดยาเข้าทางสายน้ำเกลือ โดยเปิดเส้นหลอดเลือดดำ
2. สูดดมยาสลบ โดยการหายใจผ่านหน้ากากหรือใส่ท่อช่วยหายใจ

ทั้ง 2 วิธี เมื่อเสร็จการผ่าตัดและสิ้นสุดการให้ยาสลบ ท่านจะตื่นรู้สึกตัว แต่อาจยังมีอาการง่วงนอน จึงต้องนอนพัก และรับการดูแลต่อจากพยาบาลในห้องพักฟื้น

การให้ยาระงับความรู้สึกเฉพาะส่วน (Regional Anesthesia)

คือ การที่วิสัญญีแพทย์ฉีดยาชาอบที่กลุ่มเส้นประสาท หรือปลายเส้นประสาทที่บริเวณคอ รักแร้ ข้อศอก เข่า ข้อเท้า เพื่อทำให้การรับความรู้สึกของเส้นประสาทของแขน หรือขา ส่วนที่ต้องการผ่าตัดหมดไป ทำให้เกิดอาการชานานประมาณ 1½ ถึง 3 ชั่วโมง วิธีนี้ท่านจะไม่หมดสติ แต่จะไม่รู้สึกเจ็บปวดบริเวณที่กำลังทำผ่าตัดอยู่ใช้สำหรับการผ่าตัดบริเวณแขน มือ ข้อเท้า หรือการดึงข้อไหล่

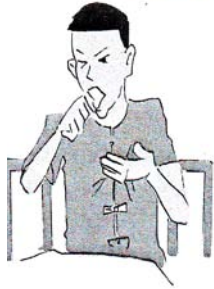
ฉีดยาชาเข้ากลุ่มเส้นประสาทที่บริเวณคอ
ฉีดยาชาที่ข้อศอก
การฉีดยาชาที่ข้อเท้า

เมื่อเสร็จการผ่าตัด ท่านจะต้องนอนพักและได้รับการดูแลต่อจากพยาบาลในห้องพักฟื้น จนฤทธิ์ของยาชาที่ได้รับลดลง เช่น ชยับนิ้วได้ พร้อมทั้งไม่มีอาการแทรกซ้อนอื่นๆ เป็นต้นว่ามีอาการหายใจลำบากหรือมีเลือดออกจากแผลผ่าตัดมากผิดปกติ เมื่อท่านปลอดภัยแพทย์จะอนุญาตให้กลับบ้านได้โดยต้องมีญาติรับกลับ

ข้อแนะนำ สำหรับผู้ป่วยที่ได้รับยาระงับความรู้สึกเฉพาะส่วนของร่างกายเมื่อกลับบ้าน

♥ กรณีที่ได้รับยาชาที่บริเวณคอ (Brachial plexus block) เพื่อทำผ่าตัดมือและแขน อาจพบว่ามีหนังตาตก ตาแดง ผิวหนังบริเวณใบหน้าข้างที่ฉีดยาชาแห้ง อาการดังกล่าวจะหายไปเมื่อหมดฤทธิ์ยาชา

เมื่อมีอาการแน่นอึดอัด หายใจลำบาก ไอ เจ็บหน้าอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อหายใจเข้า ให้ผู้ป่วยกลับมาพบแพทย์ที่ดูแลท่านทันที หรือไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลใกล้บ้านที่สุด

♥ **แขน หรือขา** ส่วนที่ทำผ่าตัดจะขาทำให้ไม่สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวได้ **กรณีแขน** ให้ใช้ผ้าคล้องแขนไว้ในท่างอข้อศอกแนบลำตัว ใช้แขนข้างที่มี แรงปกติช่วยพยุงไว้ทุกครั้ง

♥ **กรณีขา** ห้ามเดินหรือลงน้ำหนักเท้าข้างที่ขา ให้พุงทุกครั้งที่มีการเคลื่อนไหว จนกว่าอาการชาจะหมดไป ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเกิดอันตรายต่อข้อต่อ และกล้ามเนื้อเมื่อไปกระแทกวัตถุที่แข็ง

♥ ถ้าความรู้สึกของอวัยวะส่วนที่ถูกฉีดยาชายังไม่กลับสู่สภาวะปกติหลัง 24 ชั่วโมง ให้กลับมาพบแพทย์ที่ให้การดูแลท่านอีกครั้ง

ผู้ป่วยประเภทใดที่เป็นผู้ป่วยชนิดมารับยาระงับความรู้สึกแบบผู้ป่วยนอกได้

1. การผ่าตัดที่คาดว่าจะเสียเลือดน้อย หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางพยาธิวิทยา
2. ต้องมีญาติหรือบุคคลที่สามารถรับผิดชอบผู้ป่วยกลับบ้านได้
3. ผู้ป่วยต้องไม่มีประวัติติดเชื้ทางระบบหายใจภายใน 2 อาทิตย์
4. การประเมินสุขภาพโดยรวมของวิสัญญีแพทย์ จะต้องไม่มีโรคประจำตัวรุนแรง, ใส่ท่อหายใจยาก

การเตรียมตัวก่อนและการดูแลตนเองเมื่อเข้ารับยาระงับความรู้สึก

1. งดอาหาร 8 ชั่วโมง นมผสม 6 ชั่วโมง (เด็กที่เลี้ยงดูด้วยนมมารดา งดน้ำ 2 ชั่วโมง ให้งดนมมารดา 4 ชั่วโมง) ส่วนอาหารอื่นให้งด 8 ชั่วโมง
2. รับประทานยาที่แพทย์สั่งเท่านั้น
3. สอบถามแพทย์หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับเทคนิคการให้ยาระงับความรู้สึก และการให้ยาระงับปวด
4. บ้วนคอกด้วยน้ำอุ่น หรือจิบ หากแพทย์อนุญาตให้รับประทานได้ เมื่อรู้สึกมีอาการเจ็บระคายเคืองภายในช่องปากและคอ หลังจากได้ยาสลบผ่านทางท่อหายใจ อาการจะทุเลา และดีขึ้นภายใน 24 – 48 ชั่วโมง

5. ในระยะ 24 ชั่วโมงแรก หลังได้ยาระงับความรู้สึก

- ไม่ขับขี่ยานพาหนะ หรือทำงานควบคุมเครื่องจักรกล
- ไม่ตัดสินใจในเรื่องสำคัญ หรือทำนิติกรรมทางกฎหมาย
- ไม่รับประทานยาอื่น นอกเหนือจากแพทย์สั่ง
- ไม่ดื่มสุรา
- ไม่เปลี่ยนอิริยาบถ อย่างรวดเร็ว เช่น ลุกนั่ง หรือเงยหน้า

6. หากท่านต้องกลับบ้านหลังจากได้รับยาระงับความรู้สึก
 - ต้องมีบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ พร้อมทั้งจะพาท่านกลับบ้านหรือที่พักได้
 - นอนพักเต็มที่ อย่างน้อย 24 ชั่วโมง
 - เริ่มดื่มน้ำช้าๆ หากคลื่นไส้อาเจียน ให้เริ่มรับประทานอาหารอ่อนๆ และย่อยง่าย เช่น โจ๊ก หลังจากนั้นจึงเริ่มรับประทานอาหารปกติ
 - รับประทานยาแก้ปวดตามแพทย์สั่ง (รับประทานทันทีเมื่อเริ่มปวดแผล)

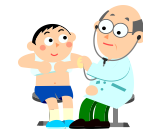
7. กรณีการระงับความรู้สึกแบบผู้ป่วยนอก อาจต้องนอนโรงพยาบาล เพราะไม่สามารถกลับบ้านได้จากสาเหตุ

- **มีอาการคลื่นไส้อาเจียนมาก** จนสูญเสียสมดุลย์ของน้ำและเกลือแร่ ทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย ต้องได้รับสารน้ำ และเกลือแร่ชดเชยทางหลอดเลือดดำต่อจนกระทั่งไม่มีอาการคลื่นไส้อาเจียนและร่างกายหายจากอาการอ่อนเพลีย

- **การผ่าตัดที่เกิดภาวะแทรกซ้อน** เช่น มีการเสียเลือดมากขณะผ่าตัด ซึ่งต้องการการระงับปวดอย่างใกล้ชิดใน 24 ชั่วโมงแรกของการผ่าตัด

- **ปวดแผลมาก** และการให้ยาแก้ปวดชนิดรับประทานไม่สามารถช่วยระงับปวดได้ จำเป็นต้องเปลี่ยนมาใช้ยาแก้ปวดชนิดฉีดเข้าเส้นเลือดดำในระยะแรก ซึ่งผลข้างเคียงจากยาแก้ปวดชนิดฉีดจะทำให้คลื่นไส้อาเจียน และง่วงซึม

ขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามคำแนะนำ เพื่อความปลอดภัยของท่านและบรรลุผลการรักษา !!

หากมีปัญหาหรือข้อสงสัย สามารถติดต่อภาควิชาวิสัญญีวิทยา
โทรศัพท์ (02) 201-1513, (02) 201-1523 (ในเวลาราชการ)
โทรศัพท์ (02) 201-1503, (02) 201-1593 (นอกเวลาราชการ)

